

Ohlédnutí

k prvnímu výročí 14. srpna 1988

Kateř a Stanislav

K.

L. p. 1989

Karel Šiktanc
ABYCH UVĚŘIL

Aleně

Učísla se prstem dvěma

"Umíš na skleněnou harmoniku?"

A nedoslýchavý anděl co jí to léto ustýlal
zde v Čechách ohlíd se křídlem z tísně zdi:

"Jste hodná. Přijdu zítra."

Letěla hvězda jako by zlostná zahodila zrcátko

I klek jsem k okapům

a hrál a hrál až sul se z židlí usedavý pláč

a nebe mělo prázdný mramorový obličej až běda

A nastávalo století

v němž bylo čekat kurýry co nelžou

Přišli a řekli: "Byla unesena."

Ach! Ach být sněn! Být slyšen! Být
tím živ! Měl jsem své Gobi lačné křiku
Měl jsem vše písně na jazyku
Chodil jsem štací po rukou jako bych vynalezl
věžní hodiny visutý most daguerrotypii
a Bessemerovu ocel!

Ale ona nikde nebyla

Ani v rozáriu

Ani na Hostýně

Ani v kole vlásek Ani ruce v klíně

Jen mezi amrhelí a křem stál k nebi nakročen

ten hluchý cherubín a čekal houpačku

jíž nechtělo se navraceti na zem

Abych uvěřil

vizitýruju denodenně sad

A rvu ten provaz zaseknutý do ráje

a špitám do větru na tisíc způsobů

jak padá střevíček

Jak padá do hrobu

Přijdou a řeknou: "Byla unesena."

A já už nadosmrtni budu kývat že jim rozumím

A já už nadosmrtni nebudu se špacírovat

po rukou

neboť vynalezeno vše

i hrdá možnost naříkat si po živých

na nedostatečnost řeči

JAK JSME SE POTKALI

Na sklonku srpna se mi blíží konec dvouleté vojančiny, ale židle dramaturga v českobudějovické stanici Československého rozhlasu zůstává obsazena mým nástupcem. Píšu tedy známým do pražského centra, kde právě díky jedné z poválečných reorganizací vznikají čtyři velké programové komplexy. Poslední z nich se jmenuje Hlavní redakce pro děti a mládež (HRDM) a dál se dělí na redakce školského rozhlasu, mládežnickou, vzdělávací, hudební a literárně dramatickou. Profesor Vladimír Kovářík, čerstvě ustanovený šéf posledně jmenovaného redakčního týmu, mně ze všech adresátů mých inzertních dopisů nabízí nejvýhodnější podmínky. Každý týden dva dny povinné prezence v pražské redakci, tři v budějovické kanceláři, uvolněné pro mne ředitelkou regionální stanice, a poslední pracovní den natáčení reportáží v jihočeském regionu. V té době bydlím totiž dosud v Českých Budějovicích, má žena tam učí na gymnáziu a vychovává dvouletou dceru.

Kolem 20. září jsem se z pošumavského Vojenského výcvikového tábora B. vydal

v uniformě četaře pěchoty do Prahy k přijímacímu pohovoru s mým nastávajícím šéfem. Potom mne Vladimír Kovářík zavedl představit budoucím kolegům, stísněným ve dvou kumbálcích až na samém konci chodby skoro až pod střechou rozhlasové budovy na Stalinově třídě č. 12. Kromě odpovědného redaktora a jeho atraktivní sekretářky Evy Krausové čítal redakční kolektiv ještě čtyři dramaturgy, já měl být pátý. Libuše Blažejová (1913) obhospodařovala nedělní dramatické pohádky pro děti, Alena Břízová (1932) literární pořady a pohádky čtené, Oldřich Kryštofek (1922) a Jiří Kafka (1913) měli spolu se mnou na starosti dramaturgii sobotní hodinové a čtvrtetní půlhodinové hry pro mládež, literární aktuality a reportáže.

První setkání s budoucími spolupracovníky bylo krátké, já si z něho zapamatoval jen šedohřívého, patetického Oldřicha Kryštofka (tehdy to bylo dost známé jméno v nastupující básnické generaci) a pěkně urostlou sekretářku. Sám jsem se v tom uměřeném civilním prostředí vyjímal jako slon v porcelánu se svým frajersky

mazáckým stejnokrojem, lodičkou uprostřed sešitou po vzoru příslušníků americké námořní pěchoty, dragounem na plášti dvacet centimetrů níž než stanovila norma, místo našich hadrovitých spinek jsem měl bílé kamaše francouzského cizineckého legionáře.

Když jsem srazil kufry při pozdravu na rozloučenou a vypochoďoval na chodbu, bylo mé ocvočkované zupácké kročeje slyšet přes čtyři poschodí až do přízemí. Na ohybu chodby jsem udělal vlevo v bok a ohlédl se. Ode dveří redakce mne pobaveně sledovaly dvě ženské postavy. Sekretářka byla opravdu vlnadná slečna, ta druhá vypadala nejvýš na kvintánku.

Začátkem října jsem do redakce nastoupil už v civilu. O šest neděl později se na dobříšském zámku Svazu československých spisovatelů konal dvoutýdenní seminář o současných problémech literatury pro děti za účasti redaktorů Státního nakladatelství dětské knihy, Pedagogického ústavu, HRDM Čs. rozhlasu a ještě dalších institucí. Každé dopoledne jsme vyslechli přednášky odborníků, odpoledne se k nim

diskutovalo, večer byly na pořadu besedy v klubu. Věk "seminaristů" se pohyboval mezi dvaceti až padesáti lety. Ale o všech se dalo říct, že byli mladiství svým zápallem a nadšením pro věc.

Nevím, jak to na podobných podnicích vypadá dnes; za mého mládí jsme možná byli dost "do světa", a tak i na dobříšském semináři se už po pár dnech podle zákonů osobní přitažlivosti začaly formovat dvojice k procházkám po zámeckém parku - bez ohledu na legální svazky všedního života za branou spisovatelské rezidence. Byl jsem stejný jako většina mých ženatých kolegů, taky jsem se ohlížel po vhodné partnerce k večerním výletům a "vyjel jsem" po ztepilé brunetě z ministerstva kultury, ale zkrátka jsem své iniciativě musel zkrátit uzdu. Té slečně se současně se mnou začal dvořit účastník mnohem zkušenější a proslulejší, mé šance byly mizivé. Od prvního dne se mi zamlouvala naše redakční sekretářka; jenže řada detailů napovídala, že podobná afinita stihla i mého šéfa, a to jsem si netroufal riskovat. Jednou po večeri mně ale ujela huba, zahoroval jsem o je-

jích dokonalých, oslnivě bílých zubech. Pohlédla na mne s údivem jako by mi špatně rozuměla a potom na mne vycenila chrup se spíše průměrnými estetickými parametry a navíc hrozně zažloutlý od - cigaret. Dala se do smíchu tak sugestivně, že nakazila i našeho redakčního benjamínka. A já si všiml, že moje lichotka nevědomky platila té mlčenlivé dívce, schované za silnými skly brýlí. Ona však byla tak nenápadná a mezi ostatními spíš nedospělá než dívčí, že mě nenapadlo dát jí najevo sebemenší dvornost. Někdy se až zdálo, že v jejím zjevu a vystupování je vedle znaků dívčího charakteru i pár rysů chlapeckých.

Třeba v oblékání. Naše tlupa čekala jednou pod rádiem na tramvaj. V té době byly kvalitní látky vzácností, ovšem Alenina skromnost mi připadala až přehnaná. Drsná látka jejího pláště připomínala protektorátní kopřivinu, kabátek měla přešitý zjevně z mamince garderoby, jednoduchou, levnou sukni a místo halenky chlapeckou kostkovanou košili. Na nohou dětské či chlapecké sportovní polobotky s nízkým podpatkem a kromě nenápadných punčoch ješ-

tě ponožky, složené nad kotníky. Šla ke stojanu s jízdním řádem na konci refýže, zjevem cosi mezi školačkou a jinochem, a já pocítil dojetí nad tím, jak je chudá, skromná, nenápadná a nevtíravá. Pocítil jsem touhu chránit ji jako člověka spřízněného, vyrostl jsem v prostředí ještě chudším, a tak první uvědomělý pocit, který Alena ve mně vyvolala, neměl v sobě vůbec nic milostného.

To trvalo i na začátku dobříšského semináře. Byla tak zdrženlivá a plachá, že jsem si leckdy ani neuvědomil její přítomnost v blízkém sousedství. Nebyl bych uměl bez váhání odpovědět na otázku, jestli je hezká. Neměla atraktivnost ani dráždivou líbivost ženy, jaké se tehdy říkalo "kus". Snad bych byl připustil, že je svým způsobem půvabná. Ale především milá, to byl pro ni nejpřiléhavější přívlastek. Útlá postavička, ještě nevyzrálá tvář, za brýlemi krátkozraké šedomodré oči, výrazný orlí nos po předcích z rodiny Břízů, dětsky drobné ruce, prostě milá osůbka a dost. Vždyť mne ani nenapadlo zařadit ji

mezi tipy pro své pokusy o trochu flirtu.

Na Dobříši nás dostihla zpráva o procesu s Rudolfem Slánským a dalšími dřívějšími prominenty KSČ. V odlehklém zámeckém prostředí při besedách o dětské literatuře dostala ta velká politická senzace menší dimenze. Jeden z účastníků semináře, před pár lety stranický aparátčík, nám jednou večer projevem plným otrískaných frází pokoušel se vyložit, jak je možné, že generální tajemník vládnoucí strany se může stát agentem imperialismu - a co nepochopitelnějšího ještě - že se k tomu tak nejapně přiznává. Počáteční pozornost k bombastickému řečníkovi rychle ochabovala a neduživá diskuse skončila dlouho před plánovanou dobou. Seděl jsem uprostřed debatní místnosti, a když jsem se jednu chvíli obrátil ke kterémusi z diskutérů, spíš jen mimoděčně jsem zavadil očima o profil kolegyně Břízové, sedící jako vždycky trochu na okraji. Nevím, na co jsem myslel, na ni určitě ne, protože pohled, jakým reagovala na mé zadívání, mne vytrhl z jistých myšlenek. Její oči v tu chvíli byly jen překvapené. Když se pak za nějakou

chvíli naše pohledy setkaly znovu, naráz jsem pocítil cosi, co neumím vyjádřit. Nebylo to zalíbení ani okouzlení, spíš úžas. Dívčí tvář, obrácená ke mně v tom přítmí byla úplně nová. Jiná než předtím. Zní to nesmyslně, co se taky mohlo za ty minuty na dívčím obličejí proměnit? Ale ne, to ve mně se cosi změnilo, mé oči, můj pohled. To já byl původcem i žasnoucím svědkem úžasné, nevysvětlitelné změny. Stalo se co-si se mnou, ve mně a pravděpodobně i v ní.

O pár dní později jednou po večeři (bylo to 19. dne v měsíci listopadu Léta Páně 1952) se naše pánská ložnice chystala na obvyklou procházku parkem. Přišlo i pár děvčat, že se přidají. Sedly si na jednu z ustlaných postelí. Když jsem šel kolem ní ke dveřím, spíš mimoděčně jsem Aleně podal ruku, abych jí pomohl vstát. Potom jsem na okamžik ztratil jasné vědomí. Prostě nedovedu vysvětlit proč a jak k tomu došlo. Najednou jsem přede všemi držel Alenu v náručí a ona mne s dětskou samozřejmostí objala okolo krku. V ustrnulém tichu, před dvěma desítkami svědků jsme si dali první, cudné ale ne letmé políbení. Nestalo se nic

ohromujícího, v zákoutích parku se odehrávaly dramatičtější epizody; a přece to trvalo chvíli, než se za námi ozval smích, a i ten zprvu zněl nuceně. Jako by některé z přihlížejících napadlo, jestli od té hubičky nepovede cesta kamsi dál.

Při návratu z procházky jsme s Alenou zůstali kus za ostatními. Slova se nám nedařila, mysleli jsme na jiné věci, než o kterých jsme se pokoušeli hovořit, šli jsme tři kroky od sebe, ani za ruce jsme se nevedli, pod nohama nám chrupaly zmrázky, příčnými pěšinami jsme se co chvíli vraceli o kousek zpátky, aby se nám ta trýznivě krásná chvíle o něco protáhla.

V zámku na mne čekal balík od rodičů. Koláče k mým narozeninám, které připadly na příští den. Naše redakce udělala té zásilce krátký konec v pokoji režiséra Miloslava Dismana. V dobré náladě jsme upíjeli z chilského bílého vína Sémillon. Alena seděla na starém lehátku - ani veselá, ani smutná, spíš zabraná do sebe, mlčenlivá a nenápadná. Pro mne však okouzlující a nevýslovně spanilá. Dnes vím, že její tváři dával osobitou krásu vzácný soulad mezi fy-

zickou podobou a jejím nitrem. Nebyl to půvab bijící do očí, ale přitom tak podmanivý snad i proto, že celý se nedá dohlédnout očima najednou. Čistota. Ušlechtilost. Dobrota srdce. Jedinečnost, která nakonec znamená nenahraditelnost. Ale to všechno jsem objevoval po dnech, měsících, po každém novém setkání. Půjde to se mnou dál, pokud mě neopustí paměť.

Ten večer jsem se jen mlčky díval a netušil, že můj osud se obrací jiným směrem. Nepřipouštěl jsem si varovnou myšlenku, dám-li průchod novému citu, že se dopustím hned dvojího prohřešení. Na manželce, kterou jsem sice neměl v lásce (to nepíšu na svou omluvu) a na dobré přítelkyni, které jsem přede dvěma roky slíbil věrnost. Opustil mne rozum i bázeň boží.

A tak se stalo, že devatenáctého listopadu roku dvaapadesátého jsme se do sebe zamilovali. Aleně bylo tehdy dvacet a půl, mně devětadvacet. Ten cit nás spojil na pětatřicet let. A pořád na tomto světě trvá dál.

Z VERŠOVÁNEK PRO ALENU

1955 - 1956

1

Když klíček ze zrna
vyžene země zchladlá,
sotva si povšimnem.
A zázrak míjí nás.
Vzpomeň, jak nejsladší
tíha nám k srdci padla.
Když láska přichází,
neptá se na souhlas.

Když slunce podzimní
se ke stolístce schýlí,
moudrosti navzdory
ta růže začne kvést.
Když láska přichází,
nikdy se neptá, smí-li,
jako se neptá smrt,
když sedá na pelest.

2

Láska je víc než Bůh!

Tak vzdorovali Pánu

milenci rouhaví.

I zašla Sodoma.

Víš, jak tě miluju?

A nikdy nepřestanu.

Čím by mi život byl

bez tebe, lásko má.

Pohrozil Hospodin,

že jak sněť z oka vymne

to město ze světa.

A mraky síru dštily.

Den za dnem, noc co noc

plameny stravují mne

a jednou uhořím

stiskem tvých rukou bílých.

Nakonec vzplanuly
kolébky s nemluvňátky,
a tehdy stanula
Lotova žena smělá.
Chceš-li mne opustit,
neohlížej se zpátky.
Uvidět hoře mé,
možná bys zkameněla.

3

Ať nikdo nepláče
u opuštěných már,
až přikryješ náš hrob
navěky ztichlou něhu.
A vtiskne-li nám pak
čas jinou tvář a tvar,
budeš snad potůček,
a já strom na tvém břehu.

V bezedných pŕlnocích
temného novoluní
žízlivým dotekem
kořenů s tebou splynu.
A větev, skloněná
nad mlčenlivou tůň,
ti místo polibku
schvěje list na hladinu.

A větry podzimní
až na kost oderou mě
a mrští do proudu
mé olámané sněti,
celou tě pokryju
tím zbrunátnělým rounem,
jak před časy, kdy jsem
padal ti do objetí.

Budem si nablízku
v zimním snu přehlubokém,
a z jara přívalem
si na mne zavoláš:
"Javore, javore,
javore nad potokem!"
Ty budeš věčný zpěv,
já tvoje věrná stráž.

4

Odejdeš-li, ještě kolikrát
zabloudí ti vstříc můj pohled kradmý.
A ty vzdorem budeš v dlani rvát
šáteček, jímž chtělas zamávat mi.

Osud nás svedl dohromady v redakci rozhlasového vysílání pro děti. Alena v ní zůstala bezmála dvacet let, jen nedlouho předtím, než ji donutili z rozhlasu odejít, působila ve "velké" dramaturgii. S rozhlasovou prací pro děti nás spojovala profese, vlastní pokusy literární a vždycky náš vzájemný vztah. Proto jako vzpomínku na Alenin osobitý talent literární vybírám její rozhlasovou pohádku. Sám její památce připisuju text podobného žánru.

Alena Břízová

ANULKA A PAN PĚTIOČKO

rozhlasová pohádka
na motivy J.Š.Kubína

Anulka

Florián Pětiočko

Tetka

Hastrman

Plavuně

Vyvolávač

Úvodní hudba končí parádním bubnováním.

Vyvolávač Drama, vy cicvářkové, pozdrav
 vás kološěj, lidičky! A koukej-
 te být u mě v cukuletu, ba ješ-
 tě spíš jako když foukne do be-
 zu, jinak se k vašim zamženým
 ouškům, vy syslíkové, nedostane
 má velebná zvěst!..
 Tak švihy švih, kazbundíci,
 abych tu nezapustil kořínky!
 Nohy se mi už samou únavou ku-
 drnatí, v žaloudku mi hrají ža-
 lostné intrády, ty si stoupni
 semhle, ty se posaď támhle a ať
 to sviští po Jemništi, dram:
 Na vědomost se dává všem od
 Cikvásky až po Lomnici, z Dra-
 hotína až po Mlazy, že touhle
 pěšinou za malou chvíli pojedě
 na svém valáškově náš mladý pan
 zeman Florián Pětiočko. Kdo má
 hledátka, ať jimi blejská jako

karmazínem, kdo má ruce, ať mu zamává líliem, a kdo má pusu, ať mu zašveholí šumné pozdravení. A samosebou nejvíc ať se vyštrádoní všecky marjánky a mihulky a majolenky na vdávání. Co kdyby se, namoutěmilou, konečně pan Floriánek rozhoupal k ženění!..

ooo

- Anulka Ach tetičko má zlatá, nepůjčila byste mi pentli? Tu sváteční, co jsou na ní vyšité pomněnky.
- Tetka A helemese, jen mi tu neroztaj na kaluž. Na copak pentli, smím-li se optat?
- Anulka Vy jste to neslyšela? Pojede kolem pan Pětiočko! - Anebo kdybych si tak mohla vzít váš nedělní šátek s vymalovaným laskavcem. Ohlídala bych ho jako oko v hlavě. Na mou věru!
- Tetka A co takhle zástěru s babím hněvem anebo kamizolu s dědkovým mumláním? Jindy jsi poplašená jako sotva vylíhnuté kuře a na jednou šveholíš, až mi jde hlava kolem. Čípak to?
- Anulka Chtěla bych být ze všech nejhezčí, tetičko.

- Tetka Pro pana Floriána? Kam jsi dala rozum, holka?
- Anulka Všichni říkají, jak je krásný. Oči jako dvě zralé trnky, ústa jako májový květ, na kloboučku mu vlaje chocholík a - a co kdyby naším Radostínem projížděl taky proto, aby si našel nevěstu?
- Tetka A zničehožnic by kápnul zrovínka na tebe. Tak to jsou, milá zlatá, jenom verky na veverky! Vždyť je to zeman, Anulko, a ty jen chudý siroteček!
- Anulka Ale sama jste říkala, že u vás nemůžu ostávat navěky. Že až budu velká, musím se ohlédnout po ženichovi.
- Tetka Jenomže svůj k svému, Anulko. Chudá osiřelá holka si může myslit leda na ovčáka, nejvýš na pacholka od koní. K takovému zemanovi patří onačejší zázvor-ka.
- Anulka Tetičko, slyšíte? Už jede! To mu vyhrávají na návsi! Musím už jít!
- Tetka Zase tě chytá fanfár? Tak abys věděla - nikam. Zůstaneš se mnou tady ve světnici.
- Anulka To se na něj nesmím ani podívat?

Ach tetičko, pěkně vás prosím!

Tetka Inu, podívat se na pana zemana můžeš, co by ne. Jenže ne jako nějaká hajdalajda, co musí být zrovinka vprostřed návsi, ale jako pod mou doškovicí poctivě vychovaná panna - tuhle z okýnka.

Anulka Vždyť ho mezi vaším kvítím sotva zahlídnu! A já se těšila, že mu podám větvičku rozmarýny.

Tetka Aby tě straka klovla. Tuhle si rozhrň v okně muškáty, nos vystrč mezi zlatohlavy a můžeš si blahorodit jako sama králka. A když se drobet uskrovníš, podívám se na toho panského šohajíka s tebou.

Anulka Koukněte na tu nádheru, tetičko!

Tetka Muziky jak, o pouti - kvůli nějakému babylónovi.

Anulka Toho kvítí všude na cestě!

Tetka Však proto nespadnem z lavice na zem.

Anulka A teď už jede sám pan Pětiočko! Jéminku, ten je krásný, tetičko! Mnohem líbeznější, než o něm vykládali. Jako šumavý háječek!

- Tetka Inu, valáška má jako jedli. Podkávky mu klapou jako když louská oříšky.
- Anulka A pan Pětiočko na něm sedí velebně jako sám císařpán.
- Tetka Jenže je krapet - jak bych to tento - nos nese nahoru div ne až do nebe.
- Anulka Líčka má jako míšeňská jablíčka...
- Tetka Krejzlíky naškrobený, že mu z nich sotva kouká bradička - aby ho neuzáblo!
- Anulka Vlasy dočista jak zralá pšenka v poli...
- Tetka Naparuje se jak turecký paša a dělá, že nevidí, neslyší.
- Anulka Ach ty milý pane Floriáne, पो-otoč se ke mně nakrátko.
- Tetka Aby do tebe řinklo. Co si to brouláš?
- Anulka Kdyby ses na mě podíval jen jedním okem, v duši by mi to zahrálo na nebeskou loutnu. A kdybys na mě upřel obě svá hledátka, můj zlatý Floriánku, srdce by se mi roztančilo jak varhánky na vodě a jedním skokem bych byla za tebou.

- Tetka Tak se mi zdá, že tě musím sperfektit, holka zatrápená. Koukej zavřít okno.
- Anulka Tetičko, prosím vás, ještě chvíli.
- Tetka Ani vrk. Zavři okno, posaď se tuhle k peci a poslouchej: Když jsi osiřela, bylas jako zrůžekvítek. Proto jsem si tě vzala pod střechu - abys měla jaksepatří vychování a nebyla jak rozdrhlá kozlata. Aby z tebe byla děvenka milého šveholení, ale taky k poctivé práci, až si pro tebe jednou zaklepá pěkný chasníček. Ale dneska koukám, tobě hrkne v hodinách pro kdejaké zemanské hůdě, co chodí po světě jako paví brk, co se čepejří jako krůta, co se natřásá jak išpánskej mudrc - a to já nedovolu.
- Anulka Třeba se pan Pětiočko jenom tak dělá, tetičko.
- Tetka A ty budeš nakonec ta pravá, co ho promění, namoutě.
- Anulka Aby se na mě usmál a v očích mu zasvítily sedmibarevné hvězdičky - za to bych dala všechno na světě!

- Tetka Koukněme. Tak to já tě, milá Anulko, naučím chodit v bačkorách na parádu. Tuhle je škopek, támhle polštáře a cejchy. Přidej k nim spodničky a kacabajky a ať je to všecko do večera bílé jako padlý sníh. Já z tebe to zeman-ské nicátko, toho mikyťuka, vyženu.
- Anulka Když já ho mám od prvního podívání ráda, tetičko.
- Tetka I ty můj trůne - takového? Aby se ti vrabci nevysmáli. Co koukáš jak motovidlo? Popadni prádlo a alou k jezeru.
- ooo
- Anulka Radostínský můstek -
prohejbá se,
pod ním zlatá voda -
rozlejšvá se...
- Hastrman Na mou milou, tohle jezero je jinačí usedlost než nějaký umr-něný žabáček. Přímou knížecí zá-mek, co říkáš, Plavunko?
- Plavuně Pchá!
- Hastrman To jednou na Medarda spadla ve-liká kápěj a rozlila se humnama až sem po Radostín. Já měl nos, že jsem to místečko našel, dce-ruško, co říkáš?

- Plavuně Říkám pchá! a to je celá moje řeč.
- Hastrman A já jsem takové minky, že se tu hastrmaní jako v sedminebi. Obzvlášť navečír. Měsíček se houpe na vrbině, odevšad se hrnou márky - noční tanečnice, a do trávy kanou jako slzy světlušky. I duše vodníka je z takové náramnosti jak vyzlacená.
- Anulka --- a v té vodě sou rybičky, nikdo nechce, sou maličky.
- Hastrman Ke všemu když nám k tomu zpívá roztomilá panenka. Jenomže semizdá pěje dnes náko posmutněle. Jindy byla veselá jako křepelka. Nevíš o tom něco, Plavunko?
- Plavuně Jakápak roztomilá panenka, táto? Lidské pokroutě, těretě. A ke všemu zamilovaný, pchá!
- Anulka Zapuť mi, můj milý, lucerničku, abych si svítila na cestičku. Ať je sucho nebo bláto, cestička za tebou jako zlato.
- Hastrman U všech račích klepet! Tak naše Anulka má milého.
- Plavuně Až naprší a uschne. Nemá, nemá. A kdyby se na vrbové listí roz-cuckovala - ani mít nebude.

- Hastrman Helemese. A co ty o tom víš, mé hastrmaní děťátko? Nakonec toho šohajíka, co jí po něm srdce stůně, znáš?
- Plavuně Aby ne, těretě.
- Hastrman A kdopak to je? Snad ne nějaký krmajzlík do větru, toho bych naší Anulce nepřál.
- Plavuně Jakýpak krmajzlík? Ani bych ti to neuměla vypovědět, jaký je miloučkový a pěknoučkový. Chceš? Zabrnkám ti o něm na vodní harfičku. Ta o něm zpívá líp jak vodní čarovna.
- Hastrman Vlastně proč ne? Kapříky jsem poslal, aby se pásli na sítině, karasové a líní se pomalu chystají na kutě, času habaděj. Zahraj...
No né, to musí být náramník... Švihulík a varháněk a briliantík... Učiněná malovánka pro všechny panenky, co chodí po světě. Tak takový on je?
- Plavuně A víš, kdo to je? Pan Pětiočko.
- Hastrman Hm hm. Tak ten pohledný šohajík je náš mladý pan zeman. Jestli-pak by mě to napadlo, že zrovna Anulka. Ale zas na druhou stranu - proč ne? Ona je švitorka, on krapet záдумka, ona vidí svět

z pravé stránky, on o něj pro samé hýčkání v herbábí do téhle chvíle sotva zavadil, kdyby se ty botičky šaly do jednoho páru, byly by jak holoubek a holubička.

Plavuně Jenomže ten holoubek, táto, bude můj!

Hastrman Cos to řekla?

Plavuně Že pana Pětiočka chci za muže já!

Hastrman Tudy na to s mokrou štětkou! Že mě to nenapadlo dřív! Proto ty se, mumranice, od rána do večera zhlížíš v jezeře jak v zrcadle? Proto ty si žabincem barvíš vlasy na zeleno, místo sumčího sádla ukládáš do sádelníků voňavky z puškvorce a navečír bloumáš po vodě jak učiněné mámidlo? Tak s touhle merendou je konec, krinolínko!

Plavuně A ne a ne a ne! Pan Florián bude můj a basta.

Hastrman To by tak hrálo, aby se pravá hastrmanka počlověčila. Koukej zalézt do stulíků, halabráno, a za trest mi upleteš ze suchého rákosí střevíce.

Plavuně A ne a ne a ne!

- Hastrman Ale jo. Můžeš do nich přidat pár kapřích ploutví, ať jsou festovnější. A pamatuj si: lidi k lidem, vodnice k hastrmanům. Jaký by to byl svět, kdyby se kočka vdávala za myšáka a jezevec se ženil s mandelinkou? Učiněná spoušť! Povídám kšá, kšá, mumranice, ať už tě vidím u práce! - Počkat. Ještě něco, sládatko. Půjč mi tu harfičku, co tak čarovně hraje.
- Plavuně Tu ti nedám. Je má!
- Hastrman Tak bude to, u všech čapích zobanů?!
- Plavuně Ne a ne a ne!
- Hastrman Že já tě umelu na prášek! Sem s harfičkou, nebo -
- Plavuně Tak jo jo jo.
- Hastrman Proto. Mám zrovna dlouhou chvíli, taky si můžu zabrnkat, ne? Čarda!
- Anulka — a v té vodě sou rybičky, nikdo nechce, sou maličky.
- Hastrman A co tě nemá, děvenko. Plavou tu i kusance jak lomnická radnice. Jenže jsou chytrý, mršky, vyhnou se háčku na sto honů, ještě se jim nechce na pekáč.

- Anulka Jéminku, strejčku, kde jste se tu vzal? Celé odpoledne jsem nezahlídlá živáčka.
- Hastrman Krapet jsem rybařil tamhle v orobinci. Koukni, jakou jsem lapil bělici. Šupiny se jí třpytí jako brilianty.
- Anulka Zato vy, strejčku rybáři, jste celý zmáčený. Svlíkněte si kamizolu, vyždímu ji.
- Hastrman Ani nápad. Mně je v tý mokrotě jako ptáčeti v hníždě. Ždímej si svoje jupky a zástěry.
- Anulka Už mám hotovo. Trochu jsem si tu ještě poseděla na břehu a teď abych šla domů.
- Hastrman Ale nechvátáš, semizdá. Moc se ti nechce, koukám. Jako bys na někoho čekala.
- Anulka I kdybych čekala, strejčku rybáři, stejně bych se nedočkala.
- Hastrman Ulítly ti včely? Nebo že by tě nakonec opustil mládenec?
- Anulka Kdepak, pantáto. Žádného nemám.
- Hastrman Ale v koutečku tvýho srdce už mně se zdá nějaký přebývá. Nebuď stydlavá, taky rozumíme semenci.

- Anulka Dneska jsem ho uviděla prvně a hned se mi z něj zatočil svět.
- Hastrman A on? Copak on?
- Anulka Nikdy o mně ani neslyšel. A když dneska jel na koni naším Radostínem, ani koutkem oka o mě nezavádlil. Kdybych já věděla, strejčku, jak to zaonačit, abych se s ním potkala jako tady s vámi - - abych se s ním okem v oko mohla zahledět - to jsem ale hloupá, vidíte?
- Hastrman Pročpak hned hloupá? Srdci je těžko poroučet... Bohadlo! Copak to tamhle? Že by sumec? Už jo. Ale že je to habán, toho musím dostat!
- Anulka Já už taky půjdu, strejčku rybáři.
- Hastrman Čerchmanti, co se mi to tady houlá v kapse a plete do udice? A jo. Tumáš, ať mi to nepřekáží.
- Anulka Co to je, pantáto?
- Hastrman Taková hračička z vrbového proutí. Vypletená lodyhami kostřavy. Když mi dlouho nezabere ani mřenka, brnkám si na ni pro potěšení. A světe, div se, mřenka vždycky ala bastr tu. Vem si tu harfičku.

- Anulka Moc se mi líbí. Ale co budete mít vy?
- Hastrman Teď mám tamhle sumce, koukni. Ten mi dá, pane, zabrat!...
- Anulka Děkuju vám, strejčku rybáři!... To je harfička jak milá posnídávka. Jak na ni hledím, hned mám chuť si na ni zabrnkat... A jaká se z ní line hudba obdivná. Jak to v ní šeptá a zase pláče... výská a klokotem šumí... pohádka učiněná... Jestli umíš, harfičko zlatá, přivolat strejčkovi rybářovi ryby na háček, kéž bys taky uměla přivolat ke mně mého Floriánka...
- Florián Kdopak mě to volá?
- Anulka Inu přece já, Anulka z Radostína.
- Florián Z Radostína nebo z Plačkova, z Přelouče nebo z Louče, tebe já jsem jakživ neviděl.
- Anulka Zato já tebe znám jako ty líbezné chlápky tuhle u jezera anebo nebe nad hlavou, co se oblíká do samých pomněnek. Máš oči jako dvě zralé trnky, ústa jako májový květ, na hlavě ti vlaje chocholík - ty jsi přeci můj Floriáne!

- Florián Jakto, že říkáš m á j ? Kdo ti to dovolil?
- Anulka Když tě nosím v srdci, patříš mně. Proč bych se měla koho optávat na svolení, Floriánku?
- Florián Tak abys věděla, já nejsem žádnéj alou a Pepku tancuj ani Mikula, co pase ovce na ouvoze, abys na mě hnedle mohla volat Floriánku. Mně se říká jen pane Pětiočko a všichni se mi klaní, až jim vlásky ometají zem. Než někam přijdu, bubeník to rozbubnuje až na sám kraj světa.
- Anulka To se mi líbí, že je s tebou veselo. Však tetička říká, že nářkem ani mouchu nezabiješ a kde je smích, tam jako by v jednom kuse slunce rozdávalo hrstě zlatáků.
- Florián Co je tady k smíchu, snad ne já? Abych tě neobrátil naruby, šarapatko. Hned mi řekni: pane Pětiočko, a pokloň se až k zemi.
- Anulka To myslíš doopravdy, Floriánku?
- Florián Aby ne. Já mám jen v chocholíku víc pírek nežli ty vlásků na hlavě. Maštale mám pěkně ozděné, oblíkám se jen sametově, já jsem jedním slovem pan Pětiočko, co zemanuje na Mlazech.

- Anulka A ze mě ještě může být prajská komtesa, abys věděl. Tak to jsem si nepomyslela, když ses mi do srdce uvelebil, že tys mi takový pyšný prezent. Však tetička hned říkala, že si neseš hlavu jak turecký paša - pěkně vysoko.
- Florián Cos to řekla? Ty jsi mně se zdá pěkná hubatice!
- Anulka A ty zas náramná velesláva a taky fiškus a tyčlydum, co by se nechalo vychvalovat jako tele ze zlata a já bych byla leda na psí posměch, kdybych si s tebou hlavu lámala.
- Florián Proč ty se hned basantíš, jako by do tebe píchlo tisíc mravenců?!
- Anulka Protože teď vidím, že jsi žíhle, co si myslí, že mu patří celá světská končina.
- Florián No tohle!
- Anulka Že jsi kazbundík, co se čepejří jako sojka na plánce.
- Florián Abych tě nenatřás, až by z tebe padaly hrušky!
- Anulka A taky trpásek a kuklík a hajdalajda, který patří rovnou do otrubi!

- Florián Počkej, Anulko, vždyť ty jsi vlastně holka jak mihulka. Když se hněváš, jako by ti v očích blýskaly brilantové ohničky.
- Anulka A ty jsi hadraba, co by mu patřilo naklepat žaket.
- Florián A co když já to všechno předtím nemyslel doopravdy?
- Anulka Myslel nemyslel, tolik ti pečtím, že už tě od téhle chvíle nechci ani vidět. Už vím, že štěstí před někým smeká a jinému dává dobrou noc. Pro jednoho že jadýrko, pro druhého jen slupka. A tuhle harfičku, co mi tě přivolala, už taky nechci. Darmo by mě pokoušela, kdyby na mě zas přišly bláhové myšlenky. Klaním se vám až k zemi, pane zemane Pětiočko, aby do vás hrom břinknul!...
- Florián Počkej, Anulko, neutíkej!
- Anulka Strejčku rybáři, kde jste!... Pantáto, ozvěte se!
- Florián Anulko moje zlatá, vrať se!
- Anulka Až naprší a uschne, holánku!
- Hastrman Na mou milou, tys mu dala drobení do polívky. Jenže máš z toho oči v samých kalužích. Neplač, to se spraví. Není žalu, aby ho vítr nerozvál.

- Anulka UŽ o to nestojím, strejčku. Navždycky se mi odnechtělo na pana zemana jen pomyslet.
- Hastrman To se jen tak říká. Jestli ti jen drápkem uvíznul v srdci, však mu odpustíš.
- Anulka A tu vaši harfičku už nebudu potřebovat. Přišla jsem vám ji vrátit.
- Hastrman U všech kapřích ploutví, ty už si toho svého Floriánka doopravdy nechceš přivolat?
- Anulka Kdyby mě chtěl vidět, sám by si mě našel. Jenže to se nestane, tak jaképak dál pipplání. Tuhle je harfička, vemte si ji.
- Hastrman Tak ji polož pod olši, trucovidlo. Chytil se mi na háček sumec jako brána, nemám teď čas na muzicírování. A utíkej domů, darmo se mi tu pleteš.
- Anulka Dobré pořízení s tím sumcem, pantáto.
- Hastrman A tobě hodně štěstí, švehulko...
- Plavuně Těretě těretě, štěstí teď potká mě, tatínečku.
- Hastrman Co ty zase tady? Mně se zdá, že umíš jenom zevle chytat. Marš zpátky do vody, hůdrmanice.

- Plavuně UŽ jdu, tatínečku, už jdu...
Jenom si tuhle... pšš pšš hihhi!
- Hastrman Ještě tu ošlapuješ? Abych ti nezahrál komedii!
- Plavuně Jenom si tuhle vezmu čarovnou harfíčku - aby mi pomohla oblažit slavička, co tamhle na břehu klokotá...
Slyšíš ty árie salónní, zemánku Floriánku? Žádný strachy, taky rozumíme semenci a poveselíme hošátko rajskými písničkami, těretě. Usměj se na mě, červánku nebeský.
- Florián Kšá kšá, kuňkalko. Nech mě na pokoji. Moje srdce ulítlo až tamhle k Radostínu a nevrátí se na věky.
- Plavuně Však ti zase hledátka avitnou, až si mě líp prohlédneš. Pojď za mnou, pojď, můj ty serafínku, naše jezero je krásnější než nějaký Radostín. Můžeš si to u nás zvizitýrovat.
- Florián Nekuňkej, kvákalko. Promarnil jsem štěstí, co mi spadlo do klína, teď už mi nezbývá než nadomsmrti bědovat a naříkat.
- Plavuně Já se ti nelíbím? Řekni. Líbím se ti? Koukni, jak na tebe špulím hubičku.

- Florián Anulka se usmívá jako když hraje na citery a loutny. Když promluví, jako by cinkalo tisíc zvonečků.
- Plavuně A já snad ne, těretě? Mám hlásek jako konipásek. Podej mi ruku. Pohlaď si mé hebké vlásy spletené plavuní a utěšeně se ke mně přitul, můj rozmiláčku.
- Florián Anulce se ve vlasech blýská tolik zlata, až oči přecházejí. A vůně se z ní line jako z louky plné mateřídoušky a levandule.
- Plavuně Tak tobě mé zelené vlásy nepadly do oka, Floriánku? Pro koho myslíš, že jsem si je barvila žabincem? Snad ne pro nějakého kuňku od splavu. Pro tebe, můj znejmilejší pane Pětiočko! A ty teď půjdeš za mnou do našeho jezera. Na růžovém si tam budeš lebedit, v rákosových poduškách se houpat, lupínky leknínů se ovívat, pro tvé potěšení svolám všelijakou chásku vodní - to bude podívánka!
- Florián Ne, pusť mě. Kšá kšá, kuňkalko. Leda bys mi slíbila, že mi půjčíš harfičku.
- Plavuně Tak si pro ni pojď, můj ty hermelíne. Slyšíš, jak přelahodně pěje?

- Florián Počkej, zelinko, tak daleko se nemůžu pustit. Ovíjejí se mi kolem těla sítiny.
- Plavuně Komu se nelení, tomu se zelení, kvadrátku. Jestli chceš mou čarovnou harfíčku, musíš si popíšíť.
- Florián Nejde to. Nohy se mi boří do hlubiny!
- Plavuně Žádný strach. Když postoupíš jen o jediný krůček, skončíš v mém náručí v samé kratochvíli.
- Hastrman Čarda! Tys mě podvedla, hudsmanice! Vzala sis tajně pod olší ten vábivý inštrument a šla sis na námluvy.
- Plavuně Když on se mi pan Florián tuze líbí, tatínku.
- Hastrman Tak abys věděla: za koho se bude vdávat moje hastrmaní holka, v tom budu mít první a poslední slovo já!
- Plavuně Jaujaujau! Proč mě klepeš přes prsty?
- Hastrman Vábit lišská stvoření k nám do vody smím taky jen a jenom já, poněvadž jsem hastrman a ty jen vodnickej potěr!
- Plavuně Jauvajs! Netahej mě za vlasy!

- Hastrman A jestli nedáš na moje slova, přivedu ti za trest ženicha z té nejšpinavější louže!
- Plavuně Ach to byl záušek, až se mi v hlavince zatemnilo!
- Hastrman A teď plav, Plavuně, nebo - čar-da!
- Plavuně Užžuž, těřetě...
- Hastrman Já teď musím vylízat, co tys tu nadrobila...
- Florián To jsem tomu dal, viďte, pantá-to.
- Hastrman Uctivost, jasnosti, klaním se až k zemi panu Pětiočkoví.
- Florián Proč se mi posmíváte, strejčku rybáři? Jakýpak já jsem tedka zeman. Vypadám hůř jak zmoklá slepice. A nebýt vás, kdoví, jestli bych se z toho sítí a chábí vymotal.
- Hastrman Jak je ctěná libost, mládenečku. Však ti taky náko povadly ty naškrobený zemanský krejzlíky, co ti nesly hlavičku jak císař-pánovi. A že jsem tak smělý, tos měl na hlavě čapku mlžinku nebo tě píchlo vodní šídlo, že ses tudy štrachal do neštěstí?

- Florián Zdálo se mi, že jsem na hladině
 zahlídl kouzelnou harfičku.
- Hastrman A div ses kvůli tomu mámení ne-
 utopil.
- Florián Když já bych tu harfičku tuze
 potřeboval, strejčku.
- Hastrman To bych rád věděl nač.
- Florián Abych si moh přivolat panenku, co
 je mně ze všech nejmilejší.
- Hastrman Bohadlo! A to se nestydiš? To se
 nečervenáš jako krocaní laloch?
 Šohajek jako buk, s nohama jako
 strunky, a on si dřepne jako pa-
 řez u cesty a prej má milá, po-
 skoč za mnou. Abych ti nemusel
 načechrat paruku!
- Florián A jak to mám teda udělat, když
 ji chci uvidět a prosit za od-
 puštění?
- Hastrman To je nadělení do punčochy. Vi-
 děl tohle kdy svět? Copak ty
 ses pro samý zemanování ani ne-
 naučil, co se sluší a patří?
- Florián Už je to tak, strejčku rybáři.
 A vy byste nebyl od té lásky a
 neporadil mi?
- Hastrman Tak na tobě vidím, že panská
 sláva je hůř jak suchá lebeda.
 Poslouchej, cicvárku. Každý pra-

vý chasníček ze vsi, i ten Mikula co pase ovce na ouvoze ví, že když chce vidět svoji milou, přichvátne si k jejímu stavení, zaklepe na okýnko -

Florián A potom?

Hastrman U všech račích klepet, dál už ti snad nemusím napovídat.

Florián A co když neotevře? Co když mě vyžene?

Hastrman Pak už by ti nezbylo než achich a ouvej. Ale já bych řek, že nejsi vlk, aby tě hnala ze dvora. Hleď si ulíznout vlásky a pakuj se na námluvy dřív než se smrkne. Koukám, tma už načala soudek černýho podmáslí, tuhle za chvojinkou už čepuje stínům - těkavým podivínům, máš nejvyšší čas.

Florián Tak já to zkusím, pantáto.

Hastrman To bych řek. A přichvátni si, ty kukarde.

Florián A za všecko vám moc děkuju.

Hastrman Pozdrav tě trumpeta kohoutí, čarda!

- Tetka Cože najednou sedíš u kolovratu jako přilepená, Anulko? Jindy abych tě k němu honila.
- Anulka Však jste říkala, tetičko, abych si s prací přichvátla.
- Tetka Tak moc to přádení zas nespěchá. Nadělalas toho dneska habaděj. Cože nejdeš trochu před stavení jako jindavá?
- Anulka Nechce se mi.
- Tetka To je mi novina. Každý navečír loudíš, abych tě pustila pod náveskou lípu mezi chasu a dneska tu brouláš jako sysel. Koukni, jak tam libě šírá. Vzdoušek voní jako v květnici.
- Anulka Však se ho nadýchám vrchovatě i tady ve světničce. Neposílejte mě ven, tetičko.
- Tetka No děkuju pěkně, ty se schová-
váš? Jéminku, a rosy je kolem
tebe jako perliček! Že ty máš
okule v jedný louži? Už jo.
Tebe potkalo něco zlého?
- Anulka Kdepak, tetičko. Něco se vám
zdá.
- Tetka Třesky plesky. Už jsem si prve
všimla, že co ses vrátila od je-
zera, nemáš pro mě jedno veselé
slovíčko. No jak myslíš. Však

mě pro tvý trucování káně neuklobne... Neslyšelas nic? Aby nám tak do kurníku lezlo tchoříště! Musím se kouknout na dvorek... Kšá kšá, lasice!

Florián Žáďnej tchoř, paňmaminko. Ani lasička. Chtěl jsem jenom zaklepat tuhle na vaše okno.

Tetka Já ti dám zaklepat, hadrabo. Abych tě nevycídila. Neošlapuj mi tady a marš ze dvora!

Florián Na mou věru, panimámo, přišel jsem vám popřát dobrého večera.

Tetka Tak to ti věřím, jako žes pil strnadí mlíko, ochmetko. Koukni se na sebe. Háby máš jeden žabinec, zmáchanej jsi jako labскеj splav, takhle se chodí přát dobrý večer, kunifere? Trapuj, než na tebe vezmu kopist a zvochluj ti záda do modra!

Florián Nedurděte se, tetičko, pro všecko vás prosím!

Tetka A ke všemu jsem tvoje tetička, paděrko? Tak tu máš, tu máš, abys věděl, jak naše koště umí tancovat skočnou! Tohle máš za to, že mi tu šmejdiš... A tohle za to, že se ještě opovažuješ hudsonovat... A do třetice aby sis pamatoval, že se mýmu stavení máš vyhnout na tisíc sáhů!

- Anulka Vy jste mu ale dala, tetičko.
- Tetka Ba, až jsem z toho celá sinavá. A koukni, nejspíš dostal málo, pořád zevluje.
- Florián Anulko moje zlatá!
- Anulka Uctivý navečír přeju, jemnost-panáčku. Jakkak se vám zemanuje na Mlazech?
- Tetka Co to pleteš, holka nešťastná?
- Anulka Už jo, tetičko. Vaše koště zvochlovalo našeho pana Pětiočka. Jakkak se vám líbí u nás v Radostíně, jasnosti?
- Florián Abys věděla, líbí, má znejmilejší. Dostal jsem, co jsem zasloužil.
- Tetka Aby do toho stokrát řinklo. Copak na mě jde šálení?
- Florián Kdepak, paňmámo tetičko. Všecko je pravda pravdoucí. A dřív než na mě podruhé vemete pometlo, já vám radši rovnou povím, proč jsem přišel. Já vás prosím, abyste mi tuhle vaši Anulku dala za ženu.
- Anulka A kdo ti řek, že tě budu chtít, sametový panáčku?

Ať je sucho nebo bláto
cestička za tebou jako zlato.

ooooo ooo ooooo

OHLEDNUTÍ

rozhlasová pohádka
na antický motiv

Orfeus

Eurydika

Erinye

Eumenida

Hades

Persefona

Zeus

Mužský hlas

1.dívčí hlas

2.dívčí hlas

Mužský hlas Jako je stromu určeno vzpínat se z temné hloubi kořenů vznesenou korunou až k bílým oblakům... jako je květ obdařen sladkou vůní a pták odvážným rozmachem křídel, člověku byl dán cit... a k jeho vyřčení dar slova, kouzlo zpěvu. Aby vyslovil úžas nad krásou země i majestátem hvězd, aby dal najevo, co souží jeho srdce i co blaží, aby vyzpíval svou lásku.

O tom vypráví pohádka. Je o největším z pěvců, co jich vzešlo z lidského pokolení. Po křivolakých cestách jeho života povedou nás dvě božské průvodkyně. Ta v černém je obávaná, neúprosná Erinye, za níž jako stín se plíží děs. Naštěstí však jde jí po boku v bílém rouchu soucitná Eumenida.

(Hudba)

Veďte nás po stopách pěvce, nad nějž za dávných časů po celé thrácké zemi nebylo čaromocnějšího. Jeho jméno je Orfeus... Orfeus!
Vyprávějte nám o něm.

- Erinye (dřsný alt) Co chcete slyšet?
- Hlas Pravdu.
- Eumenida (laskavá) Pravdu je třeba hledat v lidech a ne v bájích.
- Erinye V jejich určeném osudu.
- Eumenida To radší v jejich srdci, sestro.
- Hlas Mluvme o Orfeovi. Čím si vysloužil slávu?
- Erinye Lidi je snadné okouzlit.
- Eumenida Orfeus zpívá čarokrásně.
- Erinye Však je na to nezřízeně pyšný.
- Eumenida Když se dá do zpěvu, divoké šelmy zkrotnou jako ovečky a pokojně mu naslouchají. Když rozezní své zlaté struny, jestřáb usedne na haluz vedle slavíka a sokol mírumilovně se přidá k plaché hrdliče.
- Erinye Měla bys šetřit chválou, sestro.
- Eumenida (jako by se omlouvala) Chtěla jsem jen říct, že jeho píseň rozdává okouzlení a mír. Lidé se při ní učí snášenlivé družnosti. Když zpívá Orfeus, balvan uhne z cesty poutníkovi, lev přestane pronásledovat laň a jedovatý had se ukryje do štěrbi-

ny, aby nevylekal pradleny u
potoka.

Erinye Ale jen tu chvíli. Nakonec ká-
men zůstane kamenem a lev ne-
zkrotnou šelmou.

Eumenida Ale srdce člověka se může stát
laskavější.

Erinye Ty, sestro, nerozumně důvěřuješ
lidskému pokolení.

Eumenide Zastávám se Orfea. Já slyšela
jak zpívá.

Erinye (posměšně) Já vím, i lesní bůž-
kové prý za ním vycházejí ze
svých hájů.

Eumenida Dokonce i plaché najády a nymfy
nejkrásněji tančí při jeho ly-
ře.

Erinye A proto se domýšlivý zpěvák ve-
čer co večer toulá podle řeky?
(Odmítavě) Pohádky pro důvěřivé
děti!

Eumenida Pojď se mnou, přesvědčíš se sa-
ma.

Erinye (ještě odmítavě) Co tam uvidím?

Eumenida Nevýslovně krásné víly v kouzel-
ném reji nad vodou. Není to po-
hádková podívaná?

Erinye Proto se Orfeus poslední dny
 pořád vrací sem?

Eumenida Všechno se dovíme, jen musíš
 být zticha. Nymfy jsou plaché,
 rozprchly by se houštinou na
 břehu.

Erinye Zato Orfeus jde jako uhranutý.
 Nevnímá, neslyší... oči má jen
 tam pro tu jedinou... pro tu
 v průsvitném zelenavém závoji.

Eumenida Máš bystré oči.

Erinye Kdo je to?

Eumenida Eurydika.

Erinye Eurydika?

(Hudba. Potom tlumené dívčí
hlasy)

1.dívčí
hlas Proč Orfeus nehraje?

2.dívčí
hlas Zavolejte na něj!

1.dívčí
hlas Ať zazpívá!

Eurydika Co se s ním stalo? Když hrál po-
 prvé, byl jako živý oheň.

2.dívčí
hlas Jedna z nás ho půjde poprosit.

1.dívčí
hlas Která?

2.dívčí
hlas Budeme losovat.

1.dívčí
hlas Eurydika!

Eurydika Proč zrovna já?

2.dívčí
hlas Los to rozhodl.

1.dívčí
hlas Jdi za Orfeem, ať nám zahraje.

ooo

Eurydika (tlumeně) Orfee! Slyšíš?

Orfeus (polekaně) Kdo je to? ... (s ú-
žasem) Eurydika!

Eurydika (škodolibě) My čekáme, kdy se
dáš do zpěvu, a tys zatím usnul!

Orfeus Já nedřím! Zahleděl jsem se
do přítmi, když ses mi najednou
ztratila z očí.

Eurydika Teď mě zas vidíš, tak můžeš u-

chopit svou lyru. Všechny najády čekají.

Orfeus Mně není do zpěvu.

Eurydika (posměšně) Ztratil jsi hlas?
Popraskaly ti struny?

Orfeus Celý svět se se mnou točí.

Eurydika Já se kvůli tobě trmácím až na
břeh, žadoním jako žebračka, a
ty máš pro mne leda vytáčky.

Orfeus Nevymlouvám se, jen mně můj po-
pěvek připadá nicotný proti pří-
valu, který mi zaplavil srdce.

Eurydika Co je to - srdce?

Orfeus Podej mi ruku. Tady. Slyšíš,
jak bezhlavě buší?

Eurydika V tom já se nevyznám. Nymfy ne-
mají srdce.

Orfeus Nevěřím. Ty mě nechceš vyslyšet.

Eurydika Co to znamená - vyslyšet? Chceš
mi vyprávět? O čem?

Orfeus O tobě. O chvíli, kdy jsem tě
prvně uviděl. O závratí, která
mi ovanula spánky. O snech, v
nichž jsi se mnou noc co noc.

Eurydika Co jsou to - sny?

- Orfeus Čarovné prodloužení touhy.
- Eurydika Nevyznám se v kouzlech.
- Orfeus (překotně) Ale mne jsi očarovala. Nevím, co se to se mnou stalo. Býval jsem šťastný, veselý, rozmarný, nevzpomínal jsem, co bylo včera, nestaral se, co bude zítra. Z písně jsem se toulal do písně, z náruče do náruče... a najednou je všechno jiné. Tvůj obraz mne provází kam se hnu, od rána do rána mám v hlavě jenom tebe!
- Eurydika (s dětskou vážností) Někdo tě uhranul.
- Orfeus Ty, Eurydiko.
- Eurydika Ale já o tom nevím.
- Orfeus Tvoje krása mě omámila.
- Eurydika Nevěřím.
- Orfeus Já jsem se zamiloval.
- Eurydika Co je to?
- Orfeus Neříkej, že nevíš, co je láska!
- Eurydika Lidské slovo.
- Orfeus Jenže to, co se tají za ním, je úžasný zázrak! Vzácný dar!

- Eurydika Tak mi za něj musíš zahrát.
Všechny vodní víly čekají na
tvou píseň.
- Orfeus Teď, co tě mám rád, budu zpívat
už jenom tobě.
- Eurydika Pro jednu nebo pro všechny. Co
na tom sejde, jen už začni.
- Orfeus Když slíbíš, že mi splníš jedno
přání.
- Eurydika Všechno udělám, tak už hraj!
- Orfeus Slib mi, že potom půjdeš se mnou
domů.
- Eurydika Co je to - domů?
- Orfeus Ke mně.
- Eurydika Copak je možné, aby nymfa šla
s člověkem?
- Orfeus Budu ti zpívat a vyhrávat až do
umdlení.
- Eurydika Tak dobrá... Ale teď zahraj
všem. A potom na mne počkej na
břehu.

9/26

B. H.

- Erinye (vybuchne) Takové rouhání!
- Eumenida To bylo opravdu nerozvážné, Orfee.
- Orfeus Já vím, Eumenido, já to vím. Jenomže - kde si staví hnízdo láska, nemá už místo rozum ani rozvaha.
- Eumenida Přivést do svého domu vílu!
- Erinye (přísně) Z bláhového rozmaru!
- Orfeus To není pravda. Mám ji rád.
- Eumenida Ona neví, co je láska - a nikdy to nepochopí. Eurydika není člověk!
- Orfeus Až uvidí, co pro mě znamená, určitě mne taky počne mít ráda. A bude mou ženou.
- Eumenida To nejde, Orfee.
- Orfeus Proč?
- Erinye Člověk si smí za manželku vzít zase jen ženu z lidského pokolení.
- Orfeus (šeptne) Ne -
- Eumenida Erinye má pravdu, takhle to jednou provždy určili bohové.

- Orfeus Tak se odvážím třeba před samého Dia, aby mi dovolil zasnoubit se s Eurydikou! (Vzdaluje se)
- Erinye (volá za ním) Hromovládny tě srazí bleskem dřív, než vyslovíš první slovo!
- Eumenida Marné varování, sestro. Celé věky provázíme lidi... a já vídím, že v jejich lásce je strašná síla. Odvane i bázeň před božstvem.
- Erinye Kdyby jen bázeň. Zbaví smrtelníka rozumu!
- Eumenida (tiše) Protože sama je nesmrtelná!
- ooo
- Zeus Převysoko ses odvážil, člověče! Ještě krůček a tvé tělo padne do propasti smrti.
- Orfeus Odevzdávám se tvé velkomyslnosti, Die.
- Zeus Sem smí jen králové, když prosí za svůj rod. Anebo zoufalci, kterým sudba proměnila život v peklo už na zemi.

- Orfeus Nepatřím k jedném ani k druhým. Nejsem panovník, já nad vlastním srdcem ztrácím vládu, a za svůj osud vzdávám bohům dík, třeba mně dává víc trýzně než blaženství.
- Zeus Mluvíš jako věstec. Kdo jsi tedy?
- Orfeus Orfeus.
- Zeus Ten thrácký pěvec volnosti a štěstí?
- Orfeus To bylo včera. Teď mě zotročil můj cit a úzkost sesadila s trůnu radost.
- Zeus Víím o tobě. Pověsti o tvém zpěvu ozvěna zanesla až na Olymp. Chválím tě, že lidem zpíváš úlevu a potěchu. Zato ti dovolím vyslovit přání, které tě přivedlo před můj trůn.
- Orfeus Mám jedinou prosbu, Die. Dovol mi vzít si za ženu najádu Eurydiku.
- Zeus Kam jsi dal rozum, člověče! I když ti u Poseidona, který vládne vodám, vyžádám pro ni propuštění z jeho říše, nezmění se tím její úděl, zůstane vodní nymfou! Aby ti opravdu mohla být chotí, musela by se změnit v člověka.

- Orfeus (provokativně) A to je, Die, tak ohromný div?
- Zeus Větší, než si umíš představit. Možná největší ze všech zázraků.
- Orfeus Když zanotuju a ona se dává do tance, když na mne bezděky pohlédne, když svolí, abych si na čelo vložil její ruku, zdá se mi, že by stačil už jen krůček na překročení hranice, která ji dělí od člověka.
- Zeus Co lásce někdy se zdá krůčkem v životě bývá dlouhou strastiplnou poutí... Tisíce roků, propast bolesti, moře lidského strádání, krve a slz.
- Orfeus Pomoz mi, Die, a já do konce života s oslavou lásky budu velebit tvůj božský majestát. Proměň Eurydiku v člověka.
- Zeus To můžeš jen ty sám. Já ti ji odevzdám volnou od poslušnosti Poseidonovi, já připustím, aby dlela v tvém domě. Ale aby tvůj cit k ní došel naplnění, aby Eurydika mohla přijmout tvoji lásku a za ni ti dát sebe, aby z přeludné krásky se proměnila v opravdovou ženu, to musíš dokázat ty sám, to je t v ů j úkol.

- Orfeus Ale já nemám tušení, jakým kouzlem proměnit Eurydiku v člověka! Dej mi radu, Die, ukaž cestu, pomoz!
- Zeus Ne, Orfee, to musí být tvé vlastní dílo. Kdo osloví boha, musí přijmout úkol, který svou velikostí je božský... Vrať se domů a z nadzemsky krásné nymfy stvoř milující ženu.
- Orfeus Ale jak, jak to dokázat?
- Zeus Tím, že do ní vložíš to nejvzácnější ze své duše a svého srdce... Aby Eurydika se stala vtělením tvé písně!
- ooo
- Eumenida Proč jsi tak vážný, Orfee?
- Erinye (posměvačně) Ustaraný jako pastýř, kterému se zatoulalo stádo.
- Orfeus Nic mě netrápí.
- Eumenida Nás neoklameš,
- Erinye Naložil sis víc, než můžeš unést.

- Orfeus Nechte mě na pokoji, jsem šťastný.
- Erinye (provokuje) Už tě tvá Eurydika miluje? Stvořil jsi z ní dobrou hospodyní?
- Eumenida Nevysmívej se mu, Erinye.
- Erinye A ty se ho nezastávej. Ať se trápí, když se opovážil přivést si domů najádu. To má za svou pýchu.
- Eumenida Nebyla to pýcha, sestro.
- Erinye A co tedy?
- Eumenida Láska, však to víš.
- Erinye A co z ní? Leda dvojí trápení. On jí dělá pomyšlení - a co ona? Bloudí sem a tam jako němý stín zatracence.
- Orfeus To není pravda, když se jí zeptám, odpoví... a když vezmu lyru, jako by pookřála. Musím trpělivě čekat, až si přivykne. Potom se změní.
- Eumenida Kéž bys měl pravdu.
- Erinye (odmítavě) Lidské blouznění.
- Orfeus Vy nevíte, co dokáže člověk, když má rád.

(Lyra. Do jejích akordů
Orfeův přitlumený hlas)

- Orfeus Růže se neotevře
a slavík nemá komu zpívat,
když ty se na mě
neusměješ.
- Eurydika (nespokojeně) To je divná píseň.
Zazpívej nějakou jinou, do tan-
ce.
- Orfeus Až zítra, Eurydiko. Už je čas
večeře. Pojď, připravil jsem ti
hrozný a broskve.
- Eurydika (rozmrzele) Ale vždyť dobře víš,
že já nestojím o lidský pokrm!
Vaše stolování se mi protiví.
A všechny vaše zvyky, co mi nu-
tíš. Šaty tíží na ramenou,
stříbrný pás je jako pouta,
sandály mi odírají nohy, připa-
dám si jako strašidlo!
- Orfeus Přinesu zrcadlo, uvidíš, jak ti
to roucho sluší. Jsi nejkrásněj-
ší žena v celé zemi.
- Eurydika Já nejsem a nechci být žena ja-
ko ty druhé, jsem vodní víla,
nymfa, najáda!
- Orfeus Myslel jsem, že se nebudeš brá-
nit našim obyčejům, když ses
rozhodla jít se mnou.

- Eurydika Jen proto, abys mi hrál k tanci. Ne abys mě držel jako ve vězení a vnucoval mi hroznou lidskou podobu.
- Orfeus Eurydiko, člověk je stejně krásný jako nymfa. Co se ti na nás nelíbí?
- Eurydika Všechno je tak hrubé a těžkopádné. Podívej se na své obydlí... kámen, trámy, samet, stříbrné mísy... všude křik, na dvoře bečí ovce, u vrat rachotí vůz, hned je slyšet ryčný smích a hned zas hlasitý pláč.
- Orfeus To je náš život, Eurydiko.
- Eurydika Když u vás všechno je tak hrozně... doopravdy! To já neumím, děsí mne to! Ve vodní říši je všecko lehounké jako sen, my tam nevíme co je starost a žal. Neznáme stesk ani marné toužení... a láska? Co to je? Bláhosť! Výmysly!
- Orfeus Bez ní je život méně než pára nad vodou. To život je přelud a pouhé zdání, když jej nenaplní láska. Já myslel, že to sama pochopíš.
- Eurydika Díváš se na mne, jako bych ti ublížila.

- Orfeus Doufal jsem, že si mezi lidmi
oblíbíš svůj nový domov.
- Eurydika To nejde, já jsem doma jinde,
však ty víš, jak se tam chci
vrátit.
- Orfeus Přece bys mě neopustila!
- Eurydika Mohl bys chodit za mnou k řece
jako dřív. Ty bys hrál, já tan-
covala -
- Orfeus Po půlnoci zmizela jako přízrak
... a já se vracel domů sám a
zoufalý.
- Eurydika Stejně ti jednou zmizím.
- Orfeus Nepustím tě.
- Eurydika Mě neuhlídáš.
- Orfeus Přestaň s tím. Pojď, chtěla jsi
písničku do tance.
- Eurydika Tady ne, mramor studí do nohou.
Otevři mi dveře na terasu.
Uvnitř je tma jako v hrobě.
- Orfeus Zaveďu tě na trávník.
- Eurydika Ty zůstaneš na schodech. Sundej
mi sandály. Tráva mi hladí nohy
něžněji než hedvábí... tak hraj!

(Několik akordů na lyru.
Náhle ticho)

- Orfeus Eurydiko, kam utíkáš?
- Eurydika (se vzdaluje) Dobrou noc, Orfee!
- Orfeus Stůj! Prosím tě, vrať se! Eurydiko, mně neutečeš, dohoním tě! (Udýchaný) Teď už tě nepustím z domu ani na krok.
- Eurydika (vzdorně) Pusť mne.
- Orfeus Nepustím. Vrátiš se se mnou domů.
- Eurydika Já nechci do klece! Mezi to hloupé lidské haraburdí! Nech mě jít, odkud jsi mne přivedl!
- Orfeus Nenechám, Eurydiko, nemohu, nedokázal bych už být bez tebe. Pojď se mnou, zazpívám ti nejhezčí písničku jakou znám.
- Eurydika Už o ni nestojím.
- Orfeus Vypovíme si, co trápí mne a co tebe – hned nám bude líp... natrhám ti růže a jasmín, aby se ti sladce usínalo. Pojď, má nejmilejší... Dobrou noc.
- (Bouchnou dveře)
- Eurydika (za dveřmi) Orfee, já nechci být potmě! Pusť mě ven!

ooo

- Eumenida Cos to udělal, Orfee?
- Erinye (s drsným smíchem) Zavřel svou milou na závoru. Řekla bys, Orfeus, pěvec lásky, a on je to zatím žalářník!
- Orfeus Udělal jsem to ze strachu, aby mi neodešla.
- Erinye Byl jsi blázen, když jsi věřil, že ji proměníš v člověka. Zatím jsi jenom ze sebe udělal hlídacího psa. A ze své nevěsty vězně.
- Orfeus Co mi zbývá, když ji nechci ztratit?
- Erinye Nemůžeš ztratit, co ti nepatří. Eurydika nikdy nebude tvoje. Láska se nezrodí z přinucení. Jestli s tebou tvoje vytoužená nechce zůstat dobrovolně -
- Orfeus (vybuchne) Tak co? Co mám dělat? Poradte mi něco lepšího, když jste tak moudré.
- Erinye Tobě dávat rozum je jako zasévat zrní na skálu.
- Eumenida Láska musí dávat křídla - ne zamykat na závoru.

- Orfeus Radíš mi, abych dal Eurydice
volnost?
- (Zpovzdálí je slyšet Eurydi-
čin vztekly křik a třesk
rozbíjeného nádobí.)
- Erinye (posměšně) Propuť ji, než ti
zboří dům nad hlavou.
- Orfeus (s údivem) Co to tam dělá? Ni-
kdy neupustila ani lžici...
Neslyšel jsem od ní zlostné
slovo...
- Erinye A teď vyvádí jako furie.
- Orfeus Co se s ní jen stalo?
- Erinye Řadí jako běs.
- Eumenida Ba ne, prostě se jí zmocnil
lidský hněv.
- Orfeus (zmateně) Hněv? Ona se na mne
zlobí?
- Erinye Slyšíš to, nebo jsi hluchý jako
tetřev.
- Orfeus (pořád ještě zmatený) Tak místo
lásky zloba.
- Eumenida Každý cit má dvojí tvář, to pře-
ce víš. Na rubu radosti je hněv
... veselí chodí v páru se
smutkem -

- Orfeus Ale to znamená... to pak vlastně... vždyť ona si počíná docela jako... jako rozhněvaná žena!
- Eumenida Která se brání, protože tys jí ukřivdil.
- Orfeus (šťastný výkřik) Stala se z ní žena!
- Erinye Z čeho se tolik raduješ? Z rozbitých váz a pohárů?
- Orfeus Ona se proměnila! Eurydiko! Eurydiko!
- (Dveře. Ticho.)
- Orfeus Eurydiko, odpusť mi.
- Eurydika (v rozpacích) Já myslela, že se na mne budeš hněvat. Rozbila jsem tvé krásné mísy a číše, a ty mně to nemáš za zlé?
- Orfeus Prosím tě, aby ses nezlobila, že jsem tě zamkl jako neposlušnou otrokyni. Chtěla jsi odejít, a já tě uvěznil, místo abych tě vyprovodil. Odpusť mi. Jsi volná.
- Eurydika Ty už mne tu nechceš?
- Orfeus Můžeš si jít, kam se ti zachce.

Eurydika Když jsem tě o to prosila, tys mi bránil.

Orfeus Teď otvírám dveře dokořán.

Eurydika Proč tak najednou?

Orfeus Pochopil jsem, že láska je jako ten plachý pták. Nepřilétne, když ho lákají a nahánějí. A v kleci by zahynul... Pojď na terasu, podívej, vyšel měsíc... na trávu padá rosa... z dálky je slyšet jak šumí řeka... Jsi volná, můžeš dotančit zpátky do své říše a moje píseň tě bude z dálky doprovázet.

(Chvilí hra na lyru)

Tys ještě neodešla?

Eurydika Měsíc najednou zakryly mraky. Bojím se, že bych zabloudila.

Orfeus Tys přece nikdy nevěděla, co je strach.

Eurydika Došla jsem až na konec zahrady, ale cosi mne pořád volalo zpátky... snad jak jsi hrál... Nemohla jsem odejít, musela jsem se vrátit k tobě.

Orfeus A co uděláš teď?

- Eurydika (nesměle) Smím tu zůstat až do rozednění?
- Orfeus Dám ti rozestlat lůžko.
- Eurydika Radši bych byla vedle tebe... jako tenkrát, když jsi mne sem přivedl.
- Orfeus Náš první večer spolu doma.
- Eurydika Máš teplou dlaň, je v ní dobře.
- Orfeus Eurydiko, ty se chvěješ, je ti zima?
- Eurydika Nikdy dřív jsem necítila chlad ani žár. Teď se mi zdá, jako by ve mně byla ještě jedna Eurydika... docela jiná... co se bojí o půlnoci, drkotá zimou zuby... a touží blíž k tobě. Hladils mi tenkrát vlasy, ale já nechápala proč to děláš.
- Orfeus Teď už víš?
- Eurydika Jako by se ve mně točil podivný vír... potěšení, úzkost, všecko najednou. Pověz, proč bereš mou hlavu do dlaní?
- Orfeus Abych se ti mohl zblízka dívat do očí.
- Eurydika Proč se ústy dotýkáš mých rtů? Co to znamená?

Orfeus Že tě mám rád.

Eurydika Je to výmluvnější než slova?

Orfeus Na to bys měla dát odpověď ty mně.

Eurydika Nesmíš toho chtít tolik najednou. Teprve se stmívalo, když jsem chtěla odejít. Vracela jsem se zpátky, když se objevila první hvězda. Ještě je daleko do půlnoci a moje ústa sama ti jdou vstříc. A já nevím, jak se to mohlo stát.

Orfeus Proměnila tě moje láska.

Eurydika Tvé něžné doteky, tvůj tichý hlas, tvá píseň. (zděšeně)
Orfee, dej mi ruku sem... cítíš ten tlukot? Co to je?

Orfeus Lidské srdce, Eurydiko.

(Hudba)

ooo

Eumenida Usnuli jako dvě děti.

Erinye (suše) A tím tahle pohádka může skončit.

Eumenida To neříkej, Erinye.

- Erinye Jako bys nevěděla, že po noci plné krásných snů musí přijít šedivé a smutné ráno.
- Eumenida Zeus přece Orfeovi dovolil zasnoubit se s Eurydikou, když v ní probudí lidský cit.
- Erinye Já jim v tom nebránila, Eumenido.
- Eumenida Tak proč chceš porušit jejich krátké štěstí?
- Erinye Člověku je souzeno, aby za každou chvíli radosti platil zklamáním, za velkou blaženost žalem stokrát větším.
- Eumenida Co proti nim chystáš?
- Erinye Rozloučení.
- Eumenida Což tě nedojímá jejich láska?
- Erinye Bolest jí dá mnohem větší cenu.
- Eumenida Tak jim dopřej aspoň pár dní ještě.
- Erinye Co má být, stane se s rozedníváním.
- Eumenida Nebuď neblomná. (náhle) Probudím je, aby tě sami uprosili.

- Erinye Orfea nech spát. A ona už stejně otvírá oči.
- Eumenida Zdá se mi, že je krásnější než včera. Zavolám ji.
- Erinye To nesmíš. Jen ať jde, kam sama zamířila... na terasu... po schodech do zahrady... -
- Eumenida Podívej se, jak jí od ranních červánků zrůžověly bílé paže... Kam to jde?
- Erinye K záhonu květin.
- Eumenida Věncem si okrášlit hlavu?
- Erinye Naplnit svůj osud, až vstoupí do kvetoucích růží.
- Eumenida Co se tam pohnulo? To je had!
- Erinye Zbývá už jenom krok.
- Eurydika (vzdálený výkřik) Orfee!
Ach, Orfee!

ooo

- Orfeus Kdo mě volá? Ten zoufalý výkřik... Kde je Eurydika? Přece mě nemohla opustit!
- Erinye Neopustila tě - ani nezůstala.

- Eumenida Pospěš si za ní do zahrady!
- Orfeus Eurydiko, kde jsi? Proč se ne-
ozve?
- Eumenida Vidíš ji? Leží v květech.
- Orfeus Proč se nehýbá. Proč má zavřené
oči?
- Eumenida Uštkl ji jedovatý had.
- Orfeus Eurydiko, probuď se, je ráno!
- Erinye Pro ni nastala věčná noc... Už
se ti navždy vzdaluje do říše
mrtvých stínů.
- Orfeus Eurydiko, lásko moje, vrať se
ke mně!
- Eumenida Už ji neobjímej, musíš domů,
neohlížej se za ní, z mrtvých
člověku nepatří víc než obraz
v srdci, to čemu říkáte vzpomín-
ka. Její bytost bude teď domo-
vem v podsvětí, za černou řekou
Styx, kde vládne Hades.
- Orfeus (tiše) Eurydiko -
- Eumenida Netruchli za mrtvou, ty patříš
mezi živé.
- Orfeus Mně život končí tam, kde mizí
její stopa.

- Erinye (přísně) Nerouhej se, bohové ti předurčili rozdávat radost zpěvem!
- Orfeus Jaká radost bez ní?
- Eumenida Tak vyzpívej svou žalost a svůj stesk.
- Orfeus Bez Eurydiky si připadám hluchý a němý.
- Erinye Chceš se protivit božskému určení?
- Orfeus Mám-li zpívat, bude to stejně jen volání, ať se mi vrátí.
- Eumenida Orfee, sám dobře víš, že koho jednou Charonův člun převezl do podsvětní říše, ten se už nikdy nemůže vrátit zpátky mezi vás.
- Erinye (vyzývavě) To leda ty bys musel za ní. Ale navždy.
- Orfeus Díky za tu radu, Erinye.
- Erinye To bylo varování.
- Orfeus Ukázalas mi cestu.
- Erinye I pouhá myšlenka na to je rouhačství. Život je vzácný dar, a kdo jej odhodí, zaslouží věčné zatracení!

- Orfeus Mě nepostrašíš, Erinye.
- Eumenida Orfee, věř, že mě dojímá tvůj žal. Ale to, nač pomýšlíš, je holá neprozřetelnost.
- Erinye Šílenství!
- Orfeus Protože nevíte, co je lidská láska.
- Erinye (vztekle) Pořád dokola jedno a totéž! Láska! A je to jen blouznění, horečka, pošetilé zdání!
- Orfeus (klidně) Pořád dokola jedno a totéž. Láska... a je v ní všechno, štěstí, radost, květ stromu, sladkost hroznu i píseň... píseň! A kdyby i nebesa pomínila, lidská láska zůstane... bez ní by byl život planý květ na úhoru.
- Erinye Kdyby tvůj rouhavý hlas dolehl na Olymp, srazí tě Diův blesk, ty blázne. Jdi domů, zamkni dveře, oplakávej celý den, celou noc a třeba celé týdny svou mrtvou milenku, ale na konci té trýzny se musíš vrátit do života.
- Eumenida Bojím se, že Orfeus pomýšlí na jinou cestu.

- Orfeus Ano, Eumenido. Za Eurydikou.
- Erinye Tak ať si jde k věčnému zatracení.
- Orfeus Myslel jsem, že mé průvodkyně se mnou půjdou i na téhle pouťi.
- Eumenida Jen k hraničnímu kameni, za kterým začíná říše mrtvých. Za podsvětní řeku musíš sám.
- Erinye Naštěstí se od jejího břehu vrátíš s nepořízenou.

ooo

- Charon Nadarmo tu čekáš, člověče. Tisíce let převážím zesnulé do království stínů, ale ani jednou za ty věky nesměl na můj člun vstoupit živý člověk.
- Orfeus Charone, od zemřelých dostáváš za plavbu jediný drobný peníz. Já ti jich dám plný měsíc.
- Charon Ani kdybys mé plavidlo po okraj naplnil ryzím zlatem.
- Orfeus Dám ti nejvzácnější drahý kámen, který jiskří jako hvězda.
- Charon Nač by mi byl uprostřed věčné temnoty?

Orfeus Po mém džbánu omamného vína by se i tvůj ponurý svět zdál přívětivější. A místo rozedraných cárů bych tě oblékl do tlatohlavu.

Charon To všechno jsou jen marné lidské cetky.

Orfeus Tak aspoň utiš řeku, prosím tě.

Charon Co ti to bude platné?

Orfeus Když mě nechceš převézt za Eurydikou, dovol aspoň, aby tichem zalétla k ní moje píseň.

(Lyra. Potom Orfeův zpěv)

Jdu si pro tebe, lásko, pojď mi
vstříc.

Položím ti ruce kolem šíje
jako dvě šňůry perel
a potom semknu náhrdelník
polibkem
jako by to byl drahocenný achát.

(Dál už jen lyra)

Charon (Po dlouhé odmlce - hlas ochraptělý dojetím) Pojď do člunu. Převezu tě.

Orfeus Říkals, že to není možné.

Charon Nebylo, než ses dal do zpěvu.

Orfeus Pravil jsi, že po celou věčnost
nesměl člověk vstoupit na tvou
bárku.

Charon Celou věčnost jsem neslyšel ta-
kovou píseň... Drž se, odrazím
od břehu. Sedni si proti mně a
zanotuj ten nápěv ještě jednou.

(Lyra)

Charon Podívej se na podsvětní břeh.

Orfeus Před chvilkou jsem zahlédl sem
tam bloudit zástupy stínů.

Charon Až tvé oči přivyknou přítmi,
rozpoznáš jejich dávnou lidskou
podobu.

Orfeus Proč se najednou všichni zasta-
vili?

Charon To způsobil tvůj zpěv.

Orfeus Najdu mezi nimi Eurydiku.

Charon Ty sám ji nesmíš hledat. Až
vystoupíš z mé lodi na břeh,
musíš se jít poklonit Hadovi,
vládci podsvětí, a jeho ženě
Persefoně. Ale radím ti, při-
prav se na nevlídné přivítání,
Hades chová ke všemu, co je ži-
vé, nenávist...

ooo

- Hades (běsní) Víš, co jsi zavini-
l svým příchodem, chceš slyšet,
co tu způsobil tvůj zpěv? Za-
stavil mučící kolo, do kterého
je po věky vplétán Ixion, Tan-
talos, trýzněný věčnou žízňí,
zapomněl na svá muka, a Sisy-
fos, který je odsouzen bez ustá-
ní valit do kopce mohutný bal-
van, nadobro ustal ve své hroz-
né lopotě... To všecko je tvoje
dílo! Tvoje píseň vyvrátila z
kořenů odvěký pořádek v mé ří-
ši, a proto tě za opovážlivý
příchod do mého království če-
ká nejpřísnější trest!
- Orfeus Smím říct něco na svou obhaj-
bu?
- Hades Nemysli, že to zmírní můj hněv.
- Orfeus Já nepřišel do tvé říše rušit
ustanovený řád. Nevedla mě své-
vole, zvědavost ani pýcha, ale
jen touha po Eurydice!
- Hades Víím, lidé prý se trápí steskem
po těch, co je navždy opustili.
Ale je to lidská bláhovost. Kam
vstoupí smrt, tam ať skončí
každý cit. Kdo vkročí do pod-
světí, je můj poddaný. A nikdo
nesmí ohrozit mou moc, nechce-
-li sám ztratit život.

- Orfeus Ale Eurydika byla tak mladičká!
A její lidský život se mnou
trval jenom chvíli. Soumrak...
noc... úsvit. Co je to pro lás-
ku, které i celá věčnost by by-
la okamžikem? Královno Persefo-
no, prosím tě, přimluv se za
mne.
- Persefona Snad by ses mohl slitovat nad
jeho mládím a spokojit se vy-
hnáním z podsvětí.
- Hades Jen kvůli tobě, Persefono, ne-
potrestám jeho opovážlivost.
Smíš se, člověče, odkrást jako
stín a čím rychleji zmizíš z
mého panství, tím větší budeš
mít naději na záchranu.
- Persefona Slyšels to, Orfee? Proč neděku-
ješ za Hadovu velkomyslnost,
proč nejdeš, na co ještě čekáš?
- Orfeus Chci krále poprosit, aby mi
vrátil Eurydiku.
- Hades Zemřeš už jenom za to, žeš to
vyslovil.
- Orfeus To pro mě nebude trest. Když
svou ženu nesmím odvést zpátky
mezi živé, raději s ní zůstanu
v tvé říši.
- Persefona Orfee, každé tvé rouhavé slovo
jen víc rozněcuje Hádův hněv.

Orfeus Královno, kdybys tisíckrát dala mé touze třeba i hroznější jméno než je rouhačství, nebude přesto můj stesk po Eurydice menší.

Persefona Radím ti, vrať se zpátky, tady není místo pro lidskou náklonnost.

Orfeus Persefono, předtím než tě kvítek smrti odvanul svým dechem do této pochmurné říše, prožila jsi mládí ve zpěvu a tanci na rozkvetlých loukách své domoviny. Moje láska k Eurydice tě zapřísahá - rozpomen se na to.

(Lyra)

Já vím, že co nás navždy opouští, ztrácí časem svou podobu a mizí
v tmách.

Ale polibky, které jsme si
nestačili dát,

mění se v posmutnělou píseň.

(Tiše do pokračující melodie)

Pro tu dávnou vzpomínku se přimluv za mne u svého chotě, ať mne přijme mezi své poddané, když už není v jeho moci propustit Eurydiku.

Hades (jej okřikne) Dpst! Už ani slovo. (Tiše) Persefono, neodvracej se... zahlédl jsem, co teď chceš přede mnou ukrýt... Už jen za to bys, Orfee, zasloužil nejprísnější trest.

Persefona (tiše) Nevyčítej mu to.

Hades Persefona má v očích slzy. Tvoji vinou!

Persefona Neubližuj mu.

Hades Nakonec mám snad vyslovit dík za to, že rozplakal královnu podsvětí?

Persefona (se ovládla) Já přece nepláču.

Orfeus Ještě jednou tě prosím, králi, dovol mi vyhledat Eurydiku. Dovol mi odvést ji do světa lidí. Ona i já jsme smrtelní, jednou se stejně sem vrátíme.

Persefona (tiše) Co je lidský život, Hade? Okamžik. Prška odnese se stromu zvadlý list... vítr odvane hrst písku na opuštěném břehu. Dopřej jim tu chvíli, propušt je, já za ně prosím.

Hades Poprvé slyším z tvých úst taková slova.

Persefona Právě proto bys je mohl vyslyšet.

Hades Budiž. Orfee, propouštím Eurydiku ze své moci a vracím ji tobě. Ale jestli ji chceš převést šťastně až do svého domu, ne-

smíš na ni pohlédnout, dokud neopustíte moje království.

Persefona Až Charon vás převezze přes řeku, kde na tebe čekají Erinye s Eumenidou, povede cesta hlubokou lesní roklí a na jejím konci najdeš hraniční kámen.

Hades Do té chvíle nesmí tvé oko na Eurydice spočinout ani letmý okamžik. Jinak ti zmizí. Navždy a nenávratně.

Persefona (s tichou naléhavostí) Prfee, pamatuj na to v každé vteřině, na každém kroku. Smíš ji cestou oslovit a naslouchat jí, ale nic víc. Nepokoušej se třeba jen úkradkem zahlédnout jedinou kadeř jejích vlasů. Nemysli na to, že za tebou kráčí tvoje žena, ale jen vzpomínka.

Hades Jenom tak tvá cesta dobře skončí.

Orfeus Já na to nezapomenu a neudělám nic, co by ohrozilo šťastný návrat.

Hades A teď už jdi. Až Charon tě vysadí z člunu za podsvětí řekou, Eurydika půjde za tebou ve tvých šlépějích.

Erinye (s úžasem) Eumenido, on se vrací!

Eumenida Já mu to v duchu přála.

Erinye A v přítmí za ním jako bych zahlédla stín. Eurydika!

Eumenida Přejme jim to štěstí.

Erinye To je určeno tobě. Na mne zbývá jiný úkol. Vyzkoušet, jestli se Orfeus opravdu ani jednou neohlédne.

Eumenida Nebuď k němu krutá, zažil už dost strastí.

Erinye Co udělám, nebude mít pečeť záští ani pomsty. Jdeme s ním, aby skrze nás se naplnil jeho osud.

ooo

Orfeus (tiše) Eurydiko -

Eurydika Jsem za tebou, můj milý.

Orfeus Já se v tom tichu polekal, že jdu sám. Vždyť ani kroky neslyším, ani tvůj dech... a ohlédnout se nesmím.

- Eurydika Já tebe vidím... zas jak tenkrát, když sis mne prvně vedl k sobě. Tvoji vzpřímenou hlavu, paže, které mě nesly přes práh domu... Dívám se na tebe a moje úzkost odlétla jako noční můra.
- Orfeus Čeho ses t a m bála? Čeho nejvíc?
- Eurydika Že na mne zapomeneš... že se ti nepodaří najít cestu ke mně... ale ze všeho nejtěžší byl stesk.
- Orfeus Stesk prý je mateřské znamení lásky.
- Eurydika Chtěla bych ti něco říct, přiznat se, dobře, že se nesmíš přitom na mne dívat... Orfee, mám tě ráda. Moje láska k tobě dozrála teprve v říši stínů. Poznala jsem ji až v odloučení.
- Orfeus Teď už budeme spolu do konce života.
- Eurydika Já se snad nedočkám chvíle, kdy mi položíš ruce kolem šíje a podíváš se mi do očí.
- Orfeus Ještě se nesmím za tebou ohlédnout... ještě ne. Ale co nevidět dojdeme na konec rokle. Teď musíš sehnout hlavu, miláčku, se stromů visí šlahouny divokého chmele, poranily by tě.

Eurydika Orfee, když oba zavřeme oči, můžeme si aspoň stisknout ruce, chvílku se obejmout, tím svůj slib neporušíš.

Orfeus Nepokoušej mne.

Eurydika Aspoň tě pohladit mi dovol. Ty přitom jdi a nedívej se za mnou.

ooo

Erinye Teď je ta chvíle, Eumenido. Utrhni chmelovou liánu a podej mi ji.

Eumenida Vypadá v tom přítmi jako had.

Erinye Hodím ji do cesty Eurydice!

Eumenida Sestro, ne! Chceš ji vylekat na smrt?

ooo

Eurydika (výkřik) Orfee! Pomoc! Così se po mně plazí!

Orfeus Stůj! Ochraním tě! Kde jsi? Já už tě nevidím! Eurydiko, kde jsi?

(Hudba)

- Eumenida Vrací se zpátky do podsvětí.
- Erinye Protože jsi porušil slib. Ohlédl ses.
- Orfeus Nevěděl jsem, co dělám, vyděsil mne její výkřik.
- Erinye Osud je hluchý k lidským omluvám.
- Orfeus Eurydiko! Vrať se! Eurydiko!
- Erinye Nedovoláš se.
- Eumenida Musíš se s tím smířit.
- Orfeus Ne! Půjdu pro ni znovu.
- Erinye Podruhé by to bylo marné.
- Eumenida Tvá cesta vede na opačnou stranu. K lidem, kteří touží po tvém zpěvu.
- Orfeus Já zpíval už jen pro ni. Bez ní jsem němý.
- Eumenida Až jednou čas tu ránu zahojí, vrátí se starý nápěv a mrtvé struny znovu ožijí.
- Orfeus Když shoří krov a pod ním hnízdo, odkud se může ozvat píseň ptáků?

(Hudba)

- Hlas Míjejí týdny, plynou měsíce,
podzim si stele lůžko v brunátném listí, na vinohradech sládnou hrozny... Ale Orfeus mlčí ve svém domě, vrata jsou pořád na závoru. Marně se dobývají sousedé, nadarmo se kolemjdoucí zpátky ohlížejí k oknům. Orfeus sedí mlčky, nepohne se.
- Eumenida Je vůbec ještě živý, Erinye?
- Erinye (přísně) Orfee, procitni z té mdloby. Dost dlouho ses oddával zármutku. Všechno má svůj čas, i truchlení.
- Eumenida Zapomněls, že je svátek vino-braní? Jdou pro tebe, abys spolu s nimi oslavil úrodu! Celá obec, muži, ženy, nejkrásnější dívky.
- Erinye Jdi jim otevřít, jak to přikazuje dobrý zvyk.
- Orfeus (netečně) Já nikoho nezval.
- Erinye Měl bys děkovat bohům, že lidé na tebe dodnes nezapomněli.
- Eumenida Snad mezi nimi najdeš úlevu a zapomnění.

- Erinye Orfee, nepokoušej osud. Ty ženy jsou rozjařené vínem, když je nevyslyšíš, vtrhnou do domu. Mají v rukou kameny!
- Eumenida Ukryj se před nimi.
- Erinye Pozdě, sestro, už vylomily vrata a ženou se dovnitř.
- Eumenida Orfee, hraj, teď už jen zpěv ti může zachránit život. (Třesk) Jinak tě ukamenují!
- (Huďba)
- Erinye (s úžasem) Má na rtech úsměv.
- Eumenida Snad mu vražedný kámen otevřel bránu, ke které v myšlenkách mířil po celý čas bezmezné tesknice.
- Erinye Usmívat se před branou smrti?
- Eumenida Za ní se mu otvírá cesta ke ztracené lásce.
- Orfeus Eurydiko!
- Eurydika Přišel jsi pro mne.
- Orfeus Jdu k tobě. Teď už navěky.
- Eurydika Je to dlouho? Jako celý život?

Orfeus

Navždy je mnohem víc.
Život i nebytí,
sen bez konce
a láska bez hranic.

(Lyra)

Nesu ti růži z naší zahrady,
až se jí dotkneš ústy,
políbíš svou vlastní krásu...

Nesu ti píseň, moje lásko,
ať k tobě vzlétá
jako motýl na květ.

Mužský hlas

(do přeznívající melodie)
Ještě i v podsvětí zní Orfeo-
va píseň. Zpívá o věčné tou-
ze, o věrnosti, o lidské lás-
ce, která nezná hranic mezi
životem a smrtí... Povznáší
člověka nad strasti pozemské-
ho údělu i nad majestát ne-
bešťanů. A bude znít ta Orfeo-
va píseň, dokud tento svět
bude domov člověka.

o o o

Karel Šiktanc

ŽALÝ

Z básnické sbírky Sakramenty

Žalý už nemá,

co by plakal.

Jen routa z kouta v božím poli
do sna mi breptá: "Zestárni.
Zestárni rychle,
míň to bolí..."

A sníh se sype do homolí
jak do antické cukrárny.

Bejvalo Křič si -

a je Kušuj.

Chce se mi páchat krásnou škodu.

Chce se mi rdousit povětrí.

Upálit oheň.

Topit vodu.

Chce se mi veršů bez důvodu
na lásku jeseň. Na dvě, tři.

Řekne se sníh.

Má chabý rozum.

Hrne se k hrobům mezi stromy,
jak by se bál, že uplavou.

A co když to,
co umřelo mi -

a co mám možná na svědomí -
chce mít jen více pod hlavou?

Karel Šiktanc: Abych uvěřil	2
Jak jsme se potkali	6
Z veršovanék pro Alenu	17
Alena Břízová: Anulka a pan Pětiočko ...	25
Ohlédnutí	56
Karel Šiktanc: Žalý	102